

הרב נפתלי דוב רוזנברג

תשובת הגרז"נ גולדברג שליט"א בדיני ריבית - עמלת הקצאת אשראי

11/08/2018

ועל זה ענה הרב שליט"א:

באם כל ההלוואות של הבנק נעשים ע"פ היתר עיסקא נראה להתיר לשלם עמלת הקצאת אשראי. דהנה זה ברור שמותר ומקובל שאדם הצריך עיסקא ישלם למתווך שיסדר לו אדם שיתן לו עיסקא שירות ממנה. והתשלום שמשלם למתווך הוא חלק מהוצאות העיסקא, ובדעת המתעסק להרויח הרבה יותר וזה יכסה גם הוצאה הזאת.

ואם כן הוא הדין אם משלם כסף להבנק/להמשקיע ישירות, כי שוה להתעסק לשלם כסף שכשיצטרך לפיקדון להתעסק בו ולהרויח עליו יהיה לו עיסקא מוכנת להרויח עליה. והוצאה זו-עמלת הקצאת אשראי, הוא חלק מהוצאות העיסקא, ולא שהוא חלק מהרווחים, אלא שמסכים לשלם הוצאה כזה מראש על מנת לאפשר לעצמו להרויח בעתיד הרבה יותר. עד כאן תוכן דברי הרב לפי הבנתי.

וראשית כל כנראה דברי הרב שליט"א מיוסדים על דברי הט"ז קע"ז ס"ק ט', על מ"ש בשו"ע שכל מקבל עיסקא נחשב לשומר שכר, וז"ל הט"ז: כשומר שכר. - ואף על גב דלא יהיב ליה שכר רק בשביל שמתעסק בחלקו מ"מ בההיא הנאה

בקובץ צדקת אפרים תשע"ד פורסם מאמר בענין רבית בעמלת הקצאת אשראי, וזכיתי להביאו לאחד מגדולי הדיינים בדורינו ה"ה הגרז"נ גולדברג שליט"א אב"ד בבית הוראה הישר והטוב, וחבר בית דין הגדול של הרבנות הראשית, ושם עליו עיונו והשיב בע"פ (דבריו מובאים להלן), וכדי לברר דעתו הגדולה נשלח לו מכתב זה.

לכבוד הגאון האדיר בקי בכל חדרי תורה, מגדולי הדיינים בדורינו הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א.

אתמול זכיתי שהרב שליט"א בירר לי את דעתו בענין עמלת הקצאת אשראי בבנקים. ובהורמנא דהרב, אציע את דברי הרב שליט"א כפי הבנתי, ואח"כ אציין הנקודות שלא נתחווירו לי עדיין כל הצורך.

בהשאלה אות ו' כתוב, ויותר מזה שלבאורה לא יועיל לזה היתר עיסקא, כי כל היתר עיסקא בנוי שכל תוספת שנותן הלוח הוא בעד הרווחים שהגיעו מהפלגא פיקדון, אבל בכאן שמצהיר מפורשות שגם אם מעולם לא ישקיע ואפילו לא ילוה פרוטה ישלם לו את העמלה במלואו אם כן איזה היתר יעזור לתת למלוה העמלה.

דמשכח זוזי למיעבד בהו עיסקא חשיב כאילו נופל שבר על שמירתו, עכ"ל, ומקורו בדברי הראב"ד בפרק ו' מהלכות שלוחין הלכה ב' הו"ד בב"י.

אולם יל"ע הא לא פירש שהעמלה הוא רק עבור חלק הפיקדון, ובפשטות הוא עבור סכום האשראי שהוא פלגא ופלגא, ואה"נ אם יפרש כן מסתבר שמועיל לדברי הרב אבל מסתמא למה נאמר שכן היה כוונתו כשלא מפורש כן בשטר היתר עיסקא וגם לא דיברו מזה.

ועוד יש להעיר דבחוות דעת ריש קס"ו כותב דמעיקר הדין האיסור של "לא ידור בחצירו חנם" נאמר אף בעיסקא כיון שיש פלגא מלוה, אלא "כיון דלאו מלוה גמורה הוא והוא גם לטובת המלוה לא אתי למימר דבשביל הלואה היא", ומשמע דלולי הני טעמא היינו אוסרים אף דלמעשה אפשר לפרש שנותן לו לדור בחצירו עבור הפלגא פיקדון. וגם שם רק התרנו בריבית דרבנן דתליא במראית עין-מיחזי כריבית אבל בסרך ר"ק לא מצאנו קולא.

ויתכן שהרב שליט"א ס"ל שכאן שמתנה ע"כ הוה כפירש שהוא עבור העיסקא, ואם כן יש יל"ע שבוודאי לא נראה לומר שנתיר לדור בחצירו-דבר שבפרהסיא למלוה שיש לו עוד עסקים עם הלוח, וכמבואר בש"ך סימן קס"ו ס"ק א': היכא דידוע שקודם ההלואה היו אוהבים

זא"ז כ"כ שהיו משאילים חצר זה לזה אם היו צריכים מותר להשאיל גם לאחר הלואה ואינו אסור רק בסתם בני אדם וכ"כ המרדכי ושאר פוסקים, ומדברי מהרש"ל פ' הגוזל עצים סי' ט' נראה דלא שרי בכה"ג אלא דברים שאינן של פרהסיא כגון השאלת בהמה וכלים, עכ"ל. ואולי ס"ל להרב שליט"א דדווקא בפרהסיא לא יועיל תליה אבל בעמלה יועיל תליה, או דס"ל להרב דדבריו כלולים בתירוץ התו"ד.

אבקש סליחת רומעכ"ת שהנני מטריחו, אלא שראיתי שהרב מוכן לענות, ולכן העזתי להרחיב היריעה ולשאול בפרטות,

בכבוד הראוי ובברכת התורה

נפתלי דוב רוזנברג

מכתב זה היה למראה עיני הגרז"ג גולדברג שליט"א, וענה לי בעל פה בדלה"ן:

א. בוודאי עדיף לפרט בהדיא שהעמלה הוא עבור חלק הפיקדון, ולא לסמוך על ההיתר עיסקא הכללי של הבנק. ובכלל הוא מורה לכל השואלים שכל מי שעושה עסקים עם הבנק שלא יסמוך לכתחילה על ההיתר עיסקא התלוי על כותל הבנק מכיון שבכל מסמכים לא מוזכר, ויש לכתוב סמוך לחתימה **הכל ע"פ הית"ע**, אבל מעיקר הדין נראה לו שסברא נכונה הוא שהעמלה מתפרש לחלק הפיקדון, אולם אין כוונתו להורות הלכה ולמעשה.

ב. עוד הוסיף הגרז"נ, ששמע ממו"ח הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שנפוץ מאד שהבנקים נותנים מתנות בעת פתיחת החשבון אצלם. ולכאורה העיר הגרש"ז שהוא (לכה"פ) ריבית מוקדמת כי עדיין לא הרויח הבנק כלום מכספי פותח החשבון, ואמר הגרש"ז שהבנק נותן כבר כעת על שם העתיד. כלומר היות ובדרך כלל הם מרויחים הרבה יותר מהפקדונות של פותחי החשבון, הם מטיבים לו כעת

כבר על סמך מה שירוויחו בעתיד מכספו, ולכן מותר.

ולא הגרז"נ נראה דדומה שאלתינו לנידון הנ"ל.

ג. עוד העיר, שאכן הדמיון לדברי הט"ז בקע"ז נכון הוא, אולם אין מזה ראייה ממש שהט"ז מיירי בעיסקא ממש, ושאלתינו בהיתר עיסקא, ודו"ק. אולם בכל זאת נראה להגרז"נ שהסברא נוטה להקל.

אוצר החכמה

